

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till anordnande av skolbarnsbespisning jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t (punkt 152, sid. 186 och 187, 8:e h. t., av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1940) föreslagit riksdagen att till Folk-skolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *K. G. Viklund m. fl.* väckt motion (II: 107), vari hemställts, att riksdagen måtte till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning för budgetåret 1940/41 anvisa ett oförändrat reservationsanslag av 500,000 kronor samt att riksdagen anhåller hos Kungl. Maj:t att fördelningen av statsbidrag till förevarande verksamhet måtte företagas vid sådan tidpunkt, att kommunerna äga kännedom om fördelningen i fråga, när skolornas läsår taga sin början.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med 100,000 kronor.

Bestämmelser rörande statsbidrag till anordnande av skolbarnsbespisning under budgetåret 1939/40 hava meddelats i kungörelsen den 12 maj 1939, nr 170, varav inhämtas bland annat:

Statsbidrag må kunna under budgetåret 1939/40 tilldelas skoldistrikt för bestridande av kostnaderna för skolbarnsbespisning under förutsättning *dels* att inom distriktet behov av sådan bespisning föreligger med hänsyn till rådande arbetslöshet, antalet barnrika familjer med särskilt låg inkomst, antalet barn med långa skolvägar eller annan därmed jämförlig omständighet, *dels ock* att distriktet med hänsyn till det kommunala skattetrycket är i behov av statsbidrag till bestridande av nämnda kostnader eller på grund av särskilda omständigheter finnes böra er-hålla sådant bidrag. Statsbidraget må som regel utgå med högst 50 procent av skoldistriktets utav vederbörande länsstyrelse godkända verkliga kostnader för bespisningen, men länsstyrelsen kan, där särskilda förhållanden därtill föranleda, medgiva högre statsbidrag, dock högst 80 procent.

Skoldistrikt, som tillerkänts statsbidrag, har att tillse, bland annat,

att samtliga barn vid skola, där statsunderstödd skolbarnsbespisning är anordnad, med undantag av sådana barn, till vilkas inackordering i skolhem eller arbetsstuga statsbidrag utgår, bli i tillfälle att, såvitt särskilt hinder ej möter, varje läsdag kostnadsfritt erhålla en måltid under den tid, bespisningen pågår vid skolan. Befinnas särskilda omständigheter därtill föranleda, må länsstyrelsen, därest Kungl. Maj:t på därom av länsstyrelsen gjord framställning sådant medgiver, tilldela skoldistrikt statsbidrag utan hinder därav, att bespisningen icke anordnas i nyssnämnd omfattning.

Skolöverstyrelsen har hemställt om oförändrat belopp, 500,000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört:

För innevarande budgetår hade sökts statsbidrag till ett belopp av något över 700,000 kronor, varav huvuddelen belöpte på Norrbottens och Västernorrlands län. Enligt bilaga 6 till den till 1939 års urtima riksdag avlätna propositionen nr 79 angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m. hade förutsatts, att någon begränsning av ifrågavarande statsbidragsverksamhet icke för nämnda budgetår borde ske. Detta uttalande hade av riksdagen enligt skrivelse nr 97 lämnats utan erinran, varefter Kungl. Maj:t genom beslut den 22 december 1939 fördelat statsbidrag till ett sammanlagt belopp av 500,000 kronor.

Då Kungl. Maj:ts beslut om fördelning av statsbidrag till förevarande ändamål både för budgetåret 1938/39 och för budgetåret 1939/40 på grund av mellankommande omständigheter måst fattas vid så sen tidpunkt, att skolbarnsbespisningen icke kunnat i planerad omfattning äga rum, och det på grund härav vore att förvänta, att vissa reservationer från tidigare budgetår kunde stå till förfogande vid utdelningen av statsbidrag för budgetåret 1940/41, torde förevarande anslag kunna för sistnämnda budgetår minskas, förslagsvis med 100,000 till 400,000 kronor. Tilläggas kunde, att de nuvarande bestämmelserna, vilka torde böra i huvudsak gälla även för budgetåret 1940/41, förutsatte en friare behovsprövning än tidigare ägt rum, bland annat såtillvida, att statsbidrag till skolbarnsbespisning kunde efter medgivande av Kungl. Maj:t utgå även om icke samtliga barn vid vederbörande skola bleve i tillfälle att deltaga i bespisningen. På det att det för nästa budgetår ifrågasatta anslaget skulle komma till bästa möjliga användning och komma största möjliga antal skoldistrikt till del, torde få förutsättas en vidgad tillämpning för sistnämnda budgetår av berörda dispensföreskrift. Jämväl borde övervägas, om icke vederbörande länsstyrelser borde erhålla rätt att, utan föregående medgivande av Kungl. Maj:t, meddela beslut om dispens från berörda statsbidragsvillkor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela de bestämmelser i ämnet, som kunde befinnas påkallade.

Till stöd för det i motionen gjorda yrkandet om åtgärder för åstadkommande av statsbidragfördelning vid en tidigare tidpunkt har anförts:

Skoldistriktet vållas olägenhet, på grund av att fördelningen av statsbidrag till skolbarnsbespisningsverksamheten vanligen sker vid sen tidpunkt. I kommuner, som tyngas av hårt skattetryck och som befinna sig i ekonomiskt svårt läge, är det ofta omöjligt att taga ståndpunkt till frågan om skolbarnsbespisningens ordnande, förrän visshet har er-

hållits, att statsbidrag beviljats för ändamålet. När fördelningen av statsbidraget då sker först vid årsskiftet, har hela höstterminen hunnit förflyta. Det kan då inträffa, att kommuner med hänsyn till det trängande anslagsbehovet tilldelas ett så stort belopp, att detta inte hinner nyttiggöras under återstående vårtermin utan en del av anslaget måste återlämnas. Att kommuner — och det gäller de som ha det svårast ekonomiskt — på detta sätt skola åsamkas olägenheter, torde emellertid inte ha varit statsmakternas mening.

Det vore därför önskvärt, om fördelningen av statsbidraget för här berörda ändamål kunde ske så tidigt, att kommunerna redan vid läs-årets början erhöle kännedom om statsbidragets storlek och sedan kunde med klarhet om ekonomiska förutsättningar förlägga bespisingens verksamheten till den tid av läsåret, som är mest ändamålsenlig. I vissa trakter, såsom i skogsbygdskommunerna, där försörjningsmöjligheterna kunna vara mest bekymmersamma under senhösten, kan det för skoldistriktet vara lämpligt att ordna skolbarnsbespising även under någon del av höstterminen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för vad i övrigt i motionen yrkats, hänvisas till motionen.

Med hänsyn till att — såsom departementschefen framhållit — vissa reservationer från tidigare budgetår kunna förväntas stå till förfogande vid utdelningen av statsbidrag för budgetåret 1940/41 har utskottet icke funnit anledning föreligga att tillstyrka större medelsanvisning än den av Kungl. Maj:t föreslagna. Utskottet ställer sig således avvisande till det i motionen II:107 gjorda yrkandet, i vad det avser anslagsbeloppet för nästa budgetår.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de grunder för anslagets användning, som departementschefen förordat. Med anledning av departementschefens uttalande, att det torde böra övervägas om icke länsstyrelserna böra erhålla rätt att, utan föregående medgivande av Kungl. Maj:t, meddela beslut om statsbidrag även i sådana fall, då icke samtliga barn vid vederbörande skola bli i tillfälle att delta i bespisingen, vill utskottet ifrågasätta huruvida en dylik decentralisering kan medföra så påtagliga fördelar att dessa uppväga en möjligen uppkommande oenhetlighet i tillämpningen av förevarande ärenden.

Beträffande det i motionen II:107 framställda yrkandet med avseende å tidpunkten för fördelningen av statsbidraget får utskottet erinra, att de hitintills utfärdade kungörelserna angående statsbidrag till skolbarnsbespising hava ägt giltighet för ett läsår i sänder. Bestämmelserna angående ansökningsförfarandet hava därvid såvitt angår tid för ansökningars ingivande m. m. lämpats efter den dag, då kungörelsen utfärdats. Enligt *kungörelsen den 28 maj 1937*, nr 267, vilken utkom från trycket den 1 juni 1937, hade sålunda skoldistrikt, som önskade komma i åtnjutande av statsbidrag, att före den 25 juni 1937 till vederbörande länsstyrelse ingiva ansökning därom, varefter länsstyrelsen hade

att, efter hörande av förste provinsialläkaren och vederbörande folk-skolinspektör, före utgången av juli månad 1937 överlämna inkomna ansökningar till Kungl. Maj:t med förslag om det belopp, som ansåges böra ställas till länsstyrelsens förfogande till statsbidrag för skolbarnsbespisning inom länet. Enligt *kungörelsen den 10 juni 1938*, nr 244, utkommen från trycket den 14 samma månad, voro motsvarande tider för ansökningarnas ingivande till länsstyrelsen och överlämnande till Kungl. Maj:t den 10 juli 1938 respektive den 10 augusti 1938. I *kungörelsen den 12 maj 1939*, nr 170, utkommen från trycket den 23 maj 1939, fastställdes motsvarande tidpunkter till den 20 juni respektive den 20 juli 1939.

Utskottet finner att övertygande skäl blivit anförda för att Kungl. Maj:ts beslut angående fördelningen av statsbidraget meddelas i så god tid att det kan föreligga före ingången av nästinstundande hösttermin. För ernående av detta syfte torde ovan angivna tidpunkter böra väsentligen framflyttas. Utskottet utgår ifrån att Kungl. Maj:t beaktar detta önskemål och vidtager åtgärder för dess realiserande. För att möjliggöra detta har utskottet ansett sig böra redan nu avgiva utlåtande rörande förevarande spörsmål. I detta sammanhang får utskottet vidare framhålla, att, så vitt utskottet kan bedöma, statsbidragsbestämmelserna lämpligen torde kunna fastställas att gälla tills vidare, varigenom olägenheterna med växlande tidpunkter för ansökningars ingivande och yttrandens avgivande för framtiden elimineras. Med vad utskottet sålunda anført torde motionen II:107 i den del, varom nu är fråga, få anses besvarad.

Med återopande av det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:107, i vad den beträffande anslaget belopp skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning* för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 400,000 kronor;

b) att motionen II:107 i övrigt må anses besvarad med vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 16 februari 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Asplund, Andersson* i Fältenborg, *Ström* i Lidköping, *Heiding, Carlström, Magnusson* i Kalmar, *Andersson* i Rixö, *friherre De Geer och Sandorf*; samt
från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Svensson, Eriksson* i Stockholm, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Södergård, *Viklund* och *Eriksson* i Frägsta.